

אוצר הספרים
ברוך אלטע הנהן טאג

אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל בעבר הירדן במדבר בערבה מול סוף
בין פארגן ובין תפול ולגן וסצרת ודי זקב:

דברים פרק א פסוק א

ד. ומהלך הדברים כך הוא: גוף הברכה של אשר יצר
 נוסד על עניני' של הנפש הטבעית, (נקבים נקבים חלולים חלולים,
 אם יפתח או יסתם) ומצד זה היא מסתיימת מהחתימה של רופא
 כל בשר. אלא שניתוסף על החתימה זו גם הענין של ומפליא לעשות,
 מפני שאחרי ברכה זו של אשר יצר באה היא הברכה של אלקי
 נשמה אשר כנגוד לברכת אשר יצר הנוסדת על עניני' של הנפש
 הטבעית, נוסדת היא ברכה זו של אלקי נשמה על עניני' של הנפש
 האלוקית, (נתתה, יצרתה, נפחתה, משמרה וכו') ולכן באים הם
 המלים הללו של ומפליא לעשות בתור קשר-גשר של שתי הברכות
 הללו. וקשר זה מתבטא הוא במלים הללו של ומפליא לעשות, מפני
 שמפליא הכונה היא שמקשר הנשמי ברוחני. כלומר מדת גדולתו של
 הקב"ה המתגלית בחבורם של הנפש האלוקית והנפש הטבעית
 להדדי, עולה היא בנוראותי' על מדת גדולתו של הקב"ה המתגלית
 בין בעניני' של הנפש הטבעית כשהיא לעצמה, בין בעניני' של הנפש
 האלוקית כשהיא לעצמה. נוראות זו של חבור הנשמי לרוחני היא היא
 המתווה את דרגת הפלא (לפי יסודם של דברי הרמ"א הללו מתחווה
 הוא היטב לאזן שמעת תוכנו של הפסוק: אודך כי נוראות נפליתי,
 נפלאים מעשיך, ונפשי יודעת מאד.) וחרי הפסוק במעשה בראשית
 של האדם, המשמש מקור לחבור זה של נפש האלוקית לנפש הטבעית
 הוא הכתוב של ויהי האדם לנפש חי' (דהיינו שעל ידי ההרכבה של
 ויפח באפיו עם העפר מן האדמה נעשה האדם לנפש חי') ומכיון
 שדוקא מלים הללו דנפש חי' תרגם אונקלוס לרוח ממללא, למדים
 אנו כי דוקא המזיגה של נפש האלוקית, ונפש הטבעית היא היא
 שילדה וחדשה שרשו של כח הדבור. ולעומת אשר כל כחות החיים
 של האדם נתנים הם להתיחס לאחת משתי הנפשות הנ"ל, הנה כח
 הדבור מתיחס הוא דוקא למזיגתם של שתי הנפשות לשלימות
 אחת ומאירים הם דברי המהר"ל שכתב על זה שאמר משה, ואני
 ערל שפתים" שמשום ששכלו של משה חי' נבדל מן החומרי להכי
 חי' ערל שפתים. (בלשונו של המהר"ל "שכל" הוא כינוי לנפש
 האלוקית) והיינו שזה שייך לדרגה של משה שהי' בבהיגת יוצא
 מן הכלל לגבי הכלל של מין האנושי, ויציאה מן הכלל של התקשרות
 הנשמי ברוחני היא היא תוכנה של מדרגת משה הקרוי, "ערל שפתים".
 ולא עוד אלא שבהמשך ישר לזה באים הם דברי חז"ל כי אותו הפח
 שאמר לפני מתן תורה, לא איש דברים אנכי" אמר לאחר מתן תורה
 "אלה הדברים אשר דבר משה". מפני שעל ידי מתן תורה נתהווה
 חבור חדש בין עליונים ותחתונים, וכמו שאמרו שעד מתן תורה
 לא ירדה שכינה למטה ולא עלה אדם למרום, ובשעת מתן תורה
 ירד השם על הר סיני ומשה עלה אל האלקים. באופן שמצד עצמו
 של משה היתה המדרגה שלו, "ערל שפתים" מפני ענין ההבדלה בין
 עליונים ותחתונים שהי' בו בעצמו, ורק החבור החדש בין עליונים
 ותחתונים על ידי מתן תורה הוא שגרם לידי שינוי מדרגת, לא
 איש דברים" למדרגת, "ואלה הדברים". באופן שגם תפיסתו של
 המהר"ל במדרגה זו של, "ערל שפתים" מקורה הוא בתרגום אונקלוס
 הנ"ל, כי כח הדבור הוא תולדות הקשר בין הנפש האלוקית והנפש
 הטבעית.

וברש"י בעת ההיא לאחר שכבשתי ארץ סיחון ועוג דמיתתי שמא הותר הנדר. וצריך ביאור איך יכנה לאותו זמן בשם "בעת ההיא" כאילו היה לפני זמן רב, הלא כיבוש ארץ סיחון ועוג היה בחדשים האחרונים לפני פטירת משה וכדכתיב (דברים א, ד"ה) "אחרי הכותו את סיחון מלך האמורי אשר יושב בחשבון ואת עוג מלך הבשן וגוי הואיל משה באר את התורה הזאת לאמר". וכן קשה על מה שאמר משה (שם ג, יב) "ואת הארץ הזאת ירשנו בעת ההיא", וכן אמרו (שם ג, כא) "ואת יהושוע צויתי בעת ההיא לאמר עיניך הרואות את כל אשר עשה ה' אלקיכם לשני המלכים האלה כן יעשה וגו'".

ויתכן לומר שמאחר שנגזר על משה רבינו שלא יעבור את הירדן וידע שהוא עומד סמוך לפטירתו, נתעלה ונתקדש עד שנעשה כאילו הוא כבר מנותק מהעולם הזה, ועיי בספרי (האזינו פיסקא שו) "האזינו השמים ואדברה" לפי שהיה משה קרוב להשמים לפיכך אמר האזינו השמים, ולפי שהיה רחוק מן הארץ לפיכך אמר "ותשמע הארץ" [בא ישעיה ואמר (ישעיה א, ב) "שמעו שמים והאזיני ארץ" שמעו שמים שהיה רחוק מן השמים, והאזיני ארץ שהיה קרוב לארץ], עיי. ובהוכחתו את ישראל נחשב כאילו כל הדברים היו כבר רחוקים ממנו, ומה שקרה ביום אתמול היה בעיניו כאילו נעשה "בעת ההיא".

עוד י"ל שמה שאמר משה על פי ה' אל בני דורו נצטווה לכתוב לדורות הבאים עד לדור האחרון, וזה מבואר במה שנאמר בתחילת דברי משה רבינו במשנה תורה (דברים א, ה)

THE THREE WEEKS

תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף ל עמוד ב

דאמר רבי יוחנן: לא חרבה ירושלים אלא על שדנו בה דין תורה. - אלא דיני דמגזתא לדיינו?
אלא אימא: שהעמידו דיניהם על דין תורה, ולא עבדו לפני משורת הדין.

תוספות מסכת בבא מציעא דף ל עמוד ב

לא חרבה כו' - ואם תאמר דביומא (דף ט:): אמר מפני שנאת חנם וי"ל דהא והא גרמא.
תלמוד בבלי מסכת שבת דף ק"ט עמוד ב

אמר רב עמרם בריה דרבי שמעון בר אבא אמר רבי שמעון בר אבא אמר רבי חנינא: לא חרבה ירושלים אלא בשביל שלא הוכיחו זה את זה
רמב"ם הלכות דעות פרק ו הלכה ז

הרואה חבירו שחטא או שהלך בדרך לא טובה * מצוה להחזירו למוטב ג ולהודיעו שהוא חוטא על עצמו במעשיו הרעים שנאמר הוכח תוכיח את עמיתך, המוכיח את חבירו בין בדברים שבינו לבינו, בין בדברים שבינו לבין המקום, צריך להוכיחו בינו לבין עצמו, וידבר לו בנחת ובלשון רכה ויודיעו שאינו אומר לו אלא לטובתו להביאו לחיי העולם הבא,

"הואיל משה באר את התורה הזאת", וברש"י הביא דברי המדרש תנחומא באר את התורה בשבעים לשון פירשה להם, עיי, ובוודאי שלא היה דור המדבר צריך לפירוש בשבעים לשון, אלא שרצה משה לבאר את התורה באר היטב לכל הדורות הבאים של כלל ישראל בכל מקום שהם ובכל מקומות מושבותיהם (וכמו שמצינו שדיבר משה (נצבים כט, יד) "את אשר ישנו פה עמנו עומד היום לפני ה' אלקינו ואת אשר איננו פה עמנו היום"), וביאר את התורה באופן שגם הדורות הבאים באחרית הימים שיהיו נפוצים בדי כנפות הארץ וידברו בשבעים לשון של האומות שנמצאים שם, שגם אלה יוכלו להבין את דברי התורה הזאת, ויהיה ביד כל אחד ואחד מישראל - באיזה מצב שהוא - להבין ולהשכיל לשמוע ללמוד וללמד את כל דברי התורה. (ואולי לא העתיק התורה כלל בשבעים לשון, אלא שפירשה כל כך היטב עד שבכל דור יהיו יכולים להעתיקה בנקל לאיזה לשון שירצו.)

ובזה יובן הכתוב (דברים ג, יד) "יאיר בן מנשה לקח וגוי ויקרא אתם על שמו את הבשן חות יאיר עד היום הזה", אשר כל הרואה ישתומם הרי רק עכשיו ניתן להם שם זה ואיך יאמר משה "עד היום הזה", ועל כרחיק שמה רבינו מדבר אל הדורות הבאים עד הדורות האחרונים.

ולכן כלפי הדורות הבאים שפיר אמר משה "בעת ההיא". וכן מצינו בענין מלחמת סיחון ועוג שאף שרק עכשיו נצחום בני ישראל השתמש משה בלשון "בעת ההיא" (דברים ב, לד, ושם ג פסוק ד, ח, יב, יח, כא), והטעם כנ"ל.